

Arkivsak-dok. 202222687-9
Saksbehandler Mari Grut

Saksgang	Møtedato	Utvalgssaksnr
Fylkesutvalget 2019-2023	19.09.2023	196/23

Fylkeskommunen som avtalepart i bygdevekstavtaler

Fylkesdirektørens innstilling:

1. Fylkesutvalget ber fylkesdirektøren fortsette samarbeidet med de to bygdevekstpilotene i Trøndelag i tråd med intensjonen om å signere som avtalepart.
 2. Fylkesutvalget gir fylkesordføreren fullmakt til å signere bygdevekstavtaler med bygdevekstpiloten i Indre Namdal og Rindal/Holtålen på vegne av Trøndelag fylkeskommune.
 3. Fylkesutvalget ber fylkesdirektøren prioritere personalressurser for å følge opp avtalene/handlingsplanene i avtaleperioden, og synliggjøre konsekvenser av prioriteringen i økonomiplanen.
 4. Fylkesutvalget ber fylkesdirektøren vurdere mulighetsrommet i de virkemidlene fylkeskommunen allerede disponerer. Samtidig understreker fylkesutvalget at det er en forutsetning for Trøndelag fylkeskommune sin deltakelse som avtalepart at staten bidrar økonomisk der fylkeskommunen ikke har mulighet til å følge opp økonomisk.
-

Carl-Jakob Midttun
Fylkesdirektør

Kirsten I. Værdal
Direktør for plan, næring og kulturminner

Vedlegg:

Nummererte vedlegg som følger saken:

1. Kart over kommuner i Trøndelag fordelt på sentralitet
2. *Utkast* til bygdevekstavtale for Rindal og Holtålen datert 30. juni 2023
3. *Utkast* til bygdevekstavtale for Indre Namdal datert 30. juni 2023

Andre refererte dokumenter i saken:

[FU-sak 157/23 Bygdevekstpiloter og øvrige distriktssatsinger](#)
[Trøndelagsplanen 2019-2030](#)
[Verdiskapingsstrategien 2022-2025](#)

Sammendrag

I juni 2023 ble fylkesutvalget orientert om de ulike distriktssatsingene som fylkeskommunen er involvert i, inkludert bygdevekstpilotene i Indre Namdal og i Rindal/Holtålen. Fylkesutvalget vedtok at fylkeskommunen skulle ha som intensjon å bli en part i bygdevekstavtalene. Piloten i Indre Namdal og i Rindal/Holtålen leverte et forslag til en avtale til Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) 30. juni i år.

Med utgangspunkt i avtaleutkastene har de to pilotene hatt møter og fått tilbakemeldinger fra både KDD og fylkeskommunen. KDD har tydeliggjort at selve avtalen i all hovedsak vil bli et overordna dokument der avtalepartene forplikter seg til en videre prosess, og at avtalen vil bli supplert med mer konkrete, årlige handlingsplaner knyttet til kjente budsjettmidler.

På bakgrunn av type avtale, og dialogen både med pilotene og KDD, foreslår fylkesdirektøren at fylkeskommunen inngår som part i bygdevekstavtalene i de to pilotene i Trøndelag. Fylkesdirektøren foreslår at fylkesutvalget gir fylkesordføreren fullmakt til å signere avtalene på vegne av fylkeskommunen.

Bakgrunn:

Det vises til sak 157/23 «Bygdevekstavtaler og øvrige distriktssatsinger», som ble behandlet i fylkesutvalget 20. juni 2023 og fylkesutvalgets vedtak, pkt 2:

«Fylkesutvalget stiller seg bak en intensjon om fylkeskommunen som aktuell avtalepart i de to bygdevekstpilotene i Trøndelag. Fylkesutvalget ber om å få en egen sak om fylkeskommunen som avtalepart og en orientering om forslagene til bygdevekstavtaler med de to pilotene i Trøndelag før 1. oktober 2023».

Denne saken er en oppfølging av vedtaket i fylkesutvalget i juni.

Faktiske opplysninger:

I juni 2022 orienterte KDD fylkeskommunen om bygdevekstordningen. Det overordna målet med bygdevekstavtalene er å: «...bidra til bosetting, tilgang på kompetent arbeidskraft og fremtidsrettet næringsutvikling i de minst sentrale deler av Distrikts-Norge. Avtalene skal danne rammer for å møte særlige behov, muligheter og tverrgående utfordringer i distriktskommunene og tenke nytt om løsninger». Bygdevekstavtalene skal være langsiktige avtaler mellom staten og distriktskommuner

Trøndelag fylkeskommune
Trööndelagen fylhkentjielte

med særlig behov for støtte til nærings-, og samfunnsutvikling, og virkemiddelet skal blant annet bidra til å samordne virkemidler og aktører innenfor eksisterende økonomiske rammer.

KDD ønsket i første omgang å teste ut det nye virkemiddelet i to fylker/områder, og det var allerede bestemt at Finnmark skulle være det ene av de to områdene.

Departementet lyste ut muligheten for å delta i ordningen til kommuner i sentralitet 6, men åpnet også for deltakelse fra kommuner i sentralitet 4 og 5. Kommunene skulle i første omgang søke om å få jobbe frem et forslag til en avtale med frist 1. oktober 2023. Selve bygdevekstavtalene er foreslått som 3-årige avtaler.

I november 2022 ble det klart at Trøndelag ble det andre fylket til å få teste ut bygdevekstavtaler. Indre Namdal, med kommunene Namsskogan, Røyrvik, Lierne og Grong, samt Rindal og Holtålen kommuner ble valgt ut som piloter. I perioden etter vedtaket har de to pilotene jobbet med et utkast til en avtale. I denne perioden har fylkeskommunen deltatt på flere møter med pilotene.

I fylkesutvalget 20. juni 2023 orienterte fylkesdirektøren om ordningen med bygdevekstpiloter og gjorde rede for hvordan fylkesadministrasjonen vil se ulike distriktssatsinger i Trøndelag i sammenheng. Fylkesutvalget vedtok at fylkeskommunen skulle ha en intensjon om å bli avtalepart i de to bygdevekstpilotene i Trøndelag (FU-sak 157/23).

Etter avtale med KDD sendte de to bygdevekstpilotene i Trøndelag utkast til avtale til KDD 30. juni (vedlegg 2 og 3). 23. august ga administrasjonen i KDD tilbakemeldinger til de to pilotene i Trøndelag, og 29. august ga fylkesdirektøren en tilbakemelding på avtaleutkastene fra fylkeskommunens ståsted. Politisk ledelse i KDD hadde møte med de to bygdevekstpilotene i Trøndelag 8. september 2023, her deltok også fylkesdirektøren.

KDD har gitt pilotene tilbakemelding på at de bør jobbe mer med delmål som beskriver en situasjon de ønsker å være i ved avtaleslutt, og som er godt egnet til å styre etter. KDD har også oppfordret pilotene til en tydeligere prioritering. Tema som bolig, planlegging- og utviklingskapasitet og kompetanse, fleksible arbeidsplasser mv. går igjen i flere av avtaleutkastene og er også relevant for pilotene i Trøndelag. Fylkesdirektøren har gitt en overordna tilbakemelding på innsatsområder som fylkeskommunen er utfordret på, og stilt oss til rådighet for videre dialog med pilotene på både avtaletekst og konkrete handlingspunkt. Fylkesdirektørens engasjement i bygdevekstpilotene har skjedd med forbehold om videre politisk behandling i fylkeskommunen.

Den økonomiske rammen for bygdevekstavtalene er avhengig av stortingets årlige budsjettvedtak og det pilotene foreslår i utkast til avtale. I tillegg til eventuelt «friske midler» er KDD også opptatt av at kommunene gjennom avtalene benytter seg av virkemidler som de i dag av ulike årsaker ikke benytter seg av.

Drøftinger:

De to trønderske pilotene er første versjon av virkemiddelet bygdevekstavtale, og arbeidet så langt har vært preget av at «veien blir til mens man går». Hvilket nivå avtalene skal være på har derfor ikke blitt klarlagt før nylig. KDD signaliserte i august at

bygdevekstavtalene bør bli en form for intensjonsavtale om videre samarbeid, og at de bør suppleres med årlige handlingsplaner som i større grad vil konkretisere forpliktelser knyttet til ressursbruk.

En fordel med denne typen intensjonsavtale er at både statlige myndigheter og fylkeskommunen kan forankre ressursbruken i egne budsjettprosesser på bakgrunn av mer konkrete handlingspunkter og definerte kostnadsrammer. En mer overordna avtaletekst vil også kunne samsvare bedre med hvor langt pilotene har kommet i arbeidet med å prioritere og konkretisere tema de ønsker å samarbeide om å løse. Samtidig kan denne formen for avtale fremstå som noe uforpliktende, og kanskje viske ut noe av skillet mellom å være en avtalepart og en samarbeidspart. Fylkeskommunen er utfordret både som avtalepart og samarbeidspart, avhengig av satsingsområder, i kommunenes utkast til avtaler.

I Trøndelagsplanen er målet at Trøndelag har et balansert utbyggings- og bosettingsmønster i 2030. Med utgangspunkt i utviklingstrekkene i fylket har fylkesdirektøren vurdert at det er nødvendig med egne satsinger rettet mot distriktskommunene, og har derfor, i tråd med handlingsplanen til verdiskapingsstrategien, satt i gang en egen regional distriktssatsing som har fått navnet I LAG.

Målet med den *regionale distriktssatsinga I LAG* er å være tettere på kommunene og bidra til økt kapasitet som gjør kommunene bedre i stand til å utvikle egen organisasjon og fyller rollen som samfunnsutvikler. Den regionale distriktssatsinga har flere fellestrekk med bygdevekstavtalene, men er initiert og ledet av fylkeskommunen. Her deltar seks kommuner, og det eksterne partnerskapet/ laget rundt kommunene består av Statsforvalteren, KS, Distriktssenteret, Innovasjon Norge og Husbanken.

Bygdevekstavtalene er et nasjonalt virkemiddel, der det er opp til pilotene og KDD å involvere fylkeskommunen og andre samarbeidspartnere i arbeidet. Statsforvalteren er sentral også her, men det er departement og direktorat som vil være avtaleparter på vegne av staten.

Da bygdevekst som virkemiddel ble lansert var ikke fylkeskommunen tiltenkt en sentral rolle i arbeidet, men i løpet av 2023 har fylkeskommunen samarbeidet relativt tett med de to pilotene i Trøndelag. Indre Namdal og Rindal/Holtålen har i avtaleutkastet per 30. juni utfordret fylkeskommunen som avtalepart og samarbeidspartner på flere områder. Kommunene er tydelige på at de ser fylkeskommunen som en sentral aktør i arbeidet med bygdevekstavtaler med staten.

Fylkeskommunen dekker rollene som samfunnsutvikler, tjenesteyter, myndighetsutøver og demokratisk arena. Fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler handler om å sette retning for samfunnsutviklingen i fylket gjennom regionale planer og strategier, mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn og samordne og koordinere offentlig innsats og ressursbruk. Fylkeskommunen har også et ansvar for å veilede og bistå kommunene i deres planarbeid gjennom plan- og bygningsloven. Fylkeskommunens ulike roller og ansvar er utgangspunktet for fylkesdirektørens vurdering av hvorvidt fylkeskommunen bør engasjere seg i bygdevekstavtalene som avtalepart. På bakgrunn av fylkeskommunens samfunnsutviklerrolle og behovet for å støtte opp om distriktskommunene i fylket, ønsker fylkesdirektøren å strekke seg langt for å

Trøndelag fylkeskommune Trööndelagen fylhkentjielte

imøtekomme ønsket fra de to bygdevekstpilotene om tettere dialog og bistand fra fylkeskommunen. Samtidig har også fylkeskommunen begrensninger i sitt mulighetsrom, blant annet knyttet til eget driftsbudsjett og økonomiske situasjon. På noen områder kan det være aktuelt med interne omprioriteringer, men på andre områder vil det være mer krevende og kreve nye, politiske vurderinger. Fylkeskommunens økonomiske handlingsrom må, etter fylkesdirektørens vurdering, diskuteres knyttet til ulike tema for samarbeid nedfelt i de årlige handlingsplanene. På noen områder, eksempelvis på mobiltetsområdet, vil fylkeskommunen måtte utfordre statlige myndigheter for å kunne komme frem til gode, fremtidsretta løsninger i bygdevekstpilotene i Trøndelag.

I utkast til avtaler fra pilotene i Indre Namdal og Rindal/Holtålen, er fylkeskommunen utfordret på å bidra i videre arbeid med kollektivtilbud og nye mobilitetsløsninger fra begge pilotene. Fylkeskommunen er også utfordret på planlegging for mer spredt boligbygging og konsekvenser for bl.a. trafikksikkerhet. Pilotene er opptatt av bredden av tilbud i videregående skole, skoleskyss og muligheter for desentraliserte tilbud om etter- og videreutdanning. Pilotene ønsker også dialog med fylkeskommunen i forhold til bygging av sterkere fagmiljø knyttet til plan og utvikling, og piloten i Rindal/Holtålen utfordrer også fylkeskommunen på landbruksområdet.

Gjennom den regionale distriktssatsing I LAG, de nasjonale omstillingsprogrammene i Trøndelag og det nye virkemiddelet bygdevekstavtaler, får fylkeskommunen testet ut ulike samarbeidsmodeller med kommunene og statlige myndigheter. Fylkesdirektøren vurderer at disse tre satsingene til sammen bidrar til at mange av de minste og minst sentrale kommunene i Trøndelag får et tettere samarbeid både med fylkeskommunen og andre samarbeidspartnere regionalt og nasjonalt. Dette vil bidra til et bedre utgangspunkt for viktige omstillingsprosesser kommunene står overfor, og det vil styrke og videreutvikle fylkeskommunens veiledersrolle.

Gjennom de to bygdevekstpilotene i Trøndelag har fylkeskommunen fått en mulighet til å bli kjent med de mulighetene som ligger i dette nye virkemiddelet. Fylkesdirektøren mener dette er en mulighet Trøndelag fylkeskommune bør benytte seg av, og at det samsvarer godt med overordna planverk og øvrige distriktssatsinger i Trøndelag. Mer konkret kan deltakelse i bygdevekstpilotene gi fylkeskommunen erfaringer med nye samarbeidsformer mellom distriktkommuner, fylkeskommunen og statlige myndigheter. De to bygdevekstpilotene i Trøndelag kan gjennom avtaler med staten og fylkeskommunen utfordre både staten og fylkeskommunen på å endre rammebetingelser eller innretning på ulike tilskuddsordninger. Bygdevekstavtalene kan også gi fylkeskommunen en mulighet til å påvirke nasjonale rammebetingelser og mulighet til teste ut nye løsninger innenfor de oppgavene fylkeskommunen har. På bakgrunn av de mulighetene dette virkemiddelet kan gi både for de to bygdevekstpilotene i fylket og for fylkeskommunen, ønsker fylkesdirektøren fortsatt å prioritere ressurser til videre dialog med de to pilotene, og med en fortsatt intensjon om å inngå en avtale.

Fylkeskommunen søkte om å bli forsøkskommune innen fristen 8. september. Fylkeskommunen søkte om overføring av oppgaver både fra Statsforvalteren og Statens vegvesen. Et forsøk med overføring av de foreslåtte oppgavene vil styrke fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler og aktuell avtalepart og samarbeidspartner for de to bygdevekstpilotene i Trøndelag.

Økonomiske konsekvenser

Med utgangspunkt i samfunnsutviklerrollen skal fylkeskommunen veilede og bistå kommunene i deres plan- og utviklingsarbeid. Fylkeskommunen disponerer ulike virkemidler gjennom blant annet eierskap og tilskuddsordninger som kan benyttes i bygdevekstpilotene. Samtidig kan virkemiddelet også gi fylkeskommunen muligheter til å få tilført ekstra statlige midler, og dermed ha mulighet for å tilby mer tilpassede tjenester eller bedre virkemidler rettet mot de minste distriktskommunene i fylket.

Konsekvenser for klima og miljø

Fylkeskommunen må bidra inn i bygdevekstpilotene med utgangspunkt i vedtatte regionale planer og strategier, og få frem betydningen av å ta hensyn til klima og miljø i det videre arbeidet.

Konsekvenser for folkehelse

Det er vanskelig å si noe om konsekvensene for folkehelsa av at fylkeskommunen blir en avtalepart i de to bygdevekstavtalene i Trøndelag, men fylkeskommunens deltakelse i avtalene bygger på mål satt i Trøndelagsplanen om at god livskvalitet og mangfold skal kjennetegne Trøndelag.

Fylkesdirektørens konklusjon:

De to bygdevekstpilotene i Trøndelag la frem utkast til bygdevekstavtaler 30. juni i år, som utgangspunkt for videre dialog både med statlige myndigheter og fylkeskommunen. Fylkeskommunen er utfordret som avtale- og samarbeidspart på flere fagområder som fylkeskommunen har ansvaret for.

Fylkesdirektøren har fulgt opp utkast til avtaler, og foreslår at fylkesutvalget fortsatt har som intensjon å inngå som avtalepart med de to bygdevekstpilotene i Trøndelag.

Fylkesdirektøren mener at de to bygdevekstpilotene vil supplere de øvrige satsingene rettet mot distriktskommunene i Trøndelag på en god måte, og at de vil gi fylkeskommunen et godt grunnlag for å vurdere fremtidig samarbeidsformer med de kommunene i Trøndelag som har størst behov for en tettere dialog med fylkeskommunen. Fylkesdirektøren ber derfor fylkesutvalget om å delegere ansvar for å signere avtaler med de to pilotene til fylkesordføreren. Fylkesdirektøren foreslår at fylkeskommunens ressursbehov knyttet til oppfølging av avtalene blir ivaretatt, og synliggjort, i de ordinære budsjettprosessene og innenfor eksisterende virkemidler, samtidig som at fylkeskommunen også må utfordre staten økonomisk der fylkeskommunen ikke har disse mulighetene i dag.